

Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych i Gerontokardiologii
Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego

Warszawa, ul. Czerniakowska 231, tel.: 22 62 68 950

Kierownik: prof. dr hab. n. med. Piotr Jankowski

Recenzja rozprawy doktorskiej

pt. „Rozwój stanu zdrowia Polaków w latach 2000-2019. Rola palenia tytoniu i spożywania alkoholu” mgr inż. Kingi Janik-Koncewicz

W większości krajów rozwiniętych palenie tytoniu i spożywanie alkoholu stanowią jedne z najważniejszych przyczyn zgonów, chorób, inwalidztwa i absencji chorobowej. Oczekiwana długość życia rosła w Polsce od początku lat dziewięćdziesiątych, jednak trend ten uległ zatrzymaniu w połowie drugiej dekady XXI wieku. Tą niekorzystną zmianę wiąże się między innymi z obserwowanym od około 20 lat zwiększeniem się spożycia alkoholu i zatrzymania korzystnego trendu obniżania się odsetka Polaków używających produktów tytoniowych.

Celem ciekawych badań będących przedmiotem rozprawy doktorskiej mgr inż. Kingi Janik-Koncewicz była ocena roli ekspozycji na tytoń i alkohol w Polsce w rozwoju sytuacji zdrowotnej Polaków w latach 2000-2019.

Przedstawiona do oceny rozprawa na tytuł doktora nauk medycznych składa się z dwudziestu rozdziałów i podrozdziałów, w tym streszczenia (w języku polskim i angielskim), wykazu stosowanych skrótów oraz aneksu. Sześć publikacji stanowiących podstawę rozprawy na stopień doktora nauk o zdrowiu zostało umieszczonych w rozdziale nr 10. Na końcu rozprawy, w rozdziale nr 11 Autorka

umieściła oświadczenia współautorów publikacji będących podstawą dysertacji o zgodzie na wykorzystanie publikacji w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora. Całość dysertacji zmieściła się na 140. stronach.

Podstawę dysertacji stanowi sześć publikacji. Trzy publikacje mają charakter prac oryginalnych, a pozostałe są listami do redakcji. Wszystkie zostały opublikowane w renomowanych czasopismach recenzowanych o zasięgu międzynarodowym. Doktorantka był pierwszą autorką dwóch publikacji oryginalnych. Łączna liczba punktów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego publikacji oryginalnych wyniosła 201, a wszystkich publikacji stanowiących podstawę rozprawy doktorskiej 681. Stanowi to dowód na duże znaczenie publikowanych wyników, aktualność tematyki prac naukowych, a także dobrą opinię ekspertów będących recenzentami tych publikacji.

Czwarty rozdział, zajmujący łącznie trzynaście stron, został poświęcony dotychczasowej aktywności naukowej Doktorantki. Chociaż rozprawy na stopień doktora zazwyczaj nie zawierają informacji o całym dorobku doktoranta / doktorantki, to ich umieszczenie w niniejszej dysertacji uważam za bardzo dobry pomysł. Dotychczasowa aktywność naukowa mgr inż. Kingi Janik-Koncewicz jest imponująca. Łącznie (bez uwzględniania prac stanowiących podstawę rozprawy na stopień doktora) Doktorantka ma w dorobku 83 publikacje i doniesienia naukowe, wiele z nich opublikowanych w renomowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym. Duże wrażenie robi też aktywność społeczna, edukacyjna i organizacyjna Doktorantki.

Kolejny rozdział zawiera omówienie publikacji stanowiących podstawę przesłanej do oceny dysertacji i rozpoczyna się od podrozdziału zatytułowanego

„Wprowadzenie”, w którym, na dziewiętnastu stronach, Autorka pokrótce omówiła przesłanki dla których warto było podjąć badania, których wyniki są podstawą rozprawy. Mgr inż. Janik-Koncewicz ze znanostwem omówiła podstawowe zasady monitorowania zdrowia populacji, a następnie zmiany oczekiwanej długości życia w Polsce i na świecie od 1800 r., ze szczególnym uwzględnieniem najbardziej prawdopodobnych przyczyn zmian wskaźników umieralności w Polsce. Warto podkreślić szeroką wiedzę i umiejętność przejrzystej analizy dużej liczby wskaźników epidemiologicznych.

W kolejnym podrozdziale Doktorantka przedstawiła hipotezę badawczą oraz cztery cele prowadzonych badań i analiz. Cele przedstawione są jasno i rzeczowo.

Opis materiału, metod badawczych i definicje zostały opisane łącznie na siedmiu stronach. Kryteria włączenia i wyłączenia opisane są jasno. Dobór narzędzi badawczych jest prawidłowy i świadczy o profesjonalizmie Doktorantki. Analiza statystyczna została poprawnie zaplanowana. Warto podkreślić, że Autorka zastosowała nowoczesne narzędzia statystyczne.

W pierwszej publikacji (J Health Inequal 2017) podjęto analizę wskaźników sprzedaży papierosów oraz częstości palenia w Polsce. W pracy doskonale zostały opisane zmiany sprzedaży i konsumpcji papierosów w Polsce od 1923 r. Za szczególnie ważne uważam przedstawienie różnic w częstości palenia między mężczyznami i kobietami, co jest jedną z głównych przyczyn występowania dużych różnic w rozpowszechnieniu wielu chorób układu krążenia, oddechowego i nowotworów między płciami w Polsce. Jest także jedną z głównych determinant różnic w średniej długości życia Polek i Polaków.

W drugiej publikacji (J Health Inequal 2020) Doktorantka, analizując dane pochodzące od 1016 respondentów, przedstawiła częstość palenia tytoniu w Polsce w 2019 r. Analiza została prawidłowo zaprojektowana, zrealizowana i opisana. Uzyskane wyniki uważam za bardzo ważne dla zdrowia publicznego w Polsce. Na uwagę zasługuje krytycyzm Autorki i wskazanie różnic między wynikami własnymi, a wynikami ogłaszanymi przez innych autorów.

W kolejnej publikacji (J Health Inequal 2021) mgr inż. K. Janik-Koncewicz analizowała częstość używania papierosów elektronicznych wśród dorosłych Polaków. To ważny problem, gdyż obserwujemy kumulację dowodów naukowych na szkodliwość stosowania papierosów elektronicznych, szczególnie w zakresie występowania chorób płuc oraz chorób serca. Warto podkreślić krytycyzm Autorki do własnych wyników i wskazanie, że częstość stosowania papierosów elektronicznych wśród Polskich dzieci i polskiej młodzieży jest znacznie większa niż wśród dorosłych i stanowi znacznie większe zagrożenie dla zdrowia publicznego w Polsce.

Czwartą publikacją cyklu prac stanowiących podstawę rozprawy jest list (J Thorac Oncol 2021) do redakcji, w którym Autorzy ze znanostwem, w oparciu o wyniki własnych analiz, polemizują ze stwierdzeniami zawartymi w publikacji wybitnych polskich ekspertów. Świadczy to o umiejętności podjęcia dyskursu naukowego w oparciu o dane naukowe oraz o bardzo dobrym przygotowaniu naukowym Doktorantki.

W piątej publikacji, stanowiącej list do redakcji (Lancet Gastroenterol Hepatol w 2020) przedstawiono zmiany w częstości rozpoznawania alkoholowej marskości wątroby oraz spożycia alkoholu w Polsce w latach 2002-2019. To ważne,

alarmujące dane. Czuję jednak niedosyt, że wyniki analizy nie zostały opublikowane w formie pełnotekstowej publikacji oryginalnej.

Ostatnia publikacja wchodząca w skład cyklu prac stanowiących podstawę rozprawy na stopień doktora ma także charakter listu do redakcji (Journal of American Medical Association 2021) i poświęcona jest zmianom wartości wskaźników umieralności z powodu chorób spowodowanych spożywaniem alkoholu w Polsce. Doktoranta wraz ze współpracownikami przedstawiła kolejne niezwykle ważne dane dla zdrowia publicznego w Polsce. Ponownie wyrażam żal, że tak ważne wyniki nie zostały opublikowane w formie pełnotekstowej publikacji oryginalnej. Można podejrzewać, że ich znaczenie w dyskursie naukowym byłoby jeszcze większe. Niniejsza uwaga w najmniejszym stopniu nie umniejsza wartości naukowej recenzowanej rozprawy na stopień doktora.

Tematy poruszane w omówionych publikacjach są ważne i aktualne. W całości przedstawione prace będące podstawą rozprawy doktorskiej są bardzo interesujące, mogą stanowić istotny bodziec do dyskusji na temat sposobów zmniejszania chorobowości i umieralności w Polsce. Mogą też stanowić przyczynek do dyskusji o stanie zdrowia publicznego w Polsce. Dobór narzędzi badawczych jest prawidłowy i świadczy o profesjonalizmie i bardzo dobrym przygotowaniu naukowym Doktorantki.

W rozdziale siódmym dysertacji Autorka w sposób zwięzły omówiła najważniejsze wyniki swoich badań i wnioski z nich płynące. Wnioski w wielu przypadkach wykraczają poza problemy wskazane w celach pracy doktorskiej i częściowo stanowią formę dyskusji, co jednak, moim zdaniem, jest zaletą rozprawy. Nie mogę jednak zgodzić się ze stwierdzeniem zawartym we wniosku nr

8: „Stąd niezrozumiałe jest rosnące zainteresowanie administracji państwowej ENDS i zmniejszona uwaga poświęcona działaniom na rzecz ograniczenia zdrowotnych skutków palenia tytoniu, w tym brak kontynuacji zawieszono w 2015 roku narodowego programu kontroli tytoniu”, szczególnie wobec publikacji kolejnych danych naukowych wskazujących na szkodliwość używania papierosów elektronicznych.

Bibliografia składa się z trafnie wybranych 155. Pozycji, zarówno autorów polskich, jak i zagranicznych. W aneksie, stanowiącym rozdział nr 9, Autorka zamieściła wiele wykresów i tabel, które stanowią wartość dodaną recenzowanej dysertacji.

Kończąc należy podkreślić przejrzystość formy graficznej rozprawy doktorskiej, która znacząco ułatwia czytanie dysertacji. Warto również zaznaczyć, że Autorka uniknęła licznie spotykanych w obszernych pracach błędów interpunkcyjnych, bądź stylistycznych.

W mojej opinii rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021 poz. 478), dlatego w oparciu o przedłożoną rozprawę doktorską pt. „Rozwój stanu zdrowia Polaków w latach 2000-2019. Rola palenia tytoniu i spożywania alkoholu” zwracam się o dopuszczenie mgr inż. Kingi Janik-Koncewicz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Badania będące przedmiotem rozprawy doktorskiej dotyczą bardzo aktualnej tematyki, zostały przeprowadzone w oparciu o nowoczesny warsztat badawczy. Mogą być podstawą do dyskusji nad metodami skutecznego zapobiegania chorobom spowodowanym przez spożywanie alkoholu etylowego

oraz używanie wyrobów tytoniowych oraz wyrobów zastępczych. Doktorantka zaprezentowała szeroką wiedzę oraz umiejętność krytycznej analizy danych naukowych. Przedstawiona rozprawa jest dowodem na pracowitość i dokładność Doktorantki. Wyniki badań oryginalnych zostały opublikowane w renomowanych czasopismach recenzowanych o zasięgu międzynarodowym. Umiejętność wnioskowania i krytycznej analizy literatury świadczy o bardzo dobrym ukształtowaniu naukowym mgr inż. Kingi Janik-Koncewicz. Dlatego wnioskuję o uznanie przedstawionej do oceny rozprawy za wyróżniającą się.

Warszawa, 30 stycznia 2024 r.

prof. dr hab. med. Piotr Jankowski